

Hierbij is ook een algemeen *volksbelang* in het geding. Voor een snel aangroeiende bevolking als de onze, met beperkte landsgrenzen als de onze, is het bezit van improductieven heidegrond feitelijk gelijk te stellen met gemis aan hoognoodigen cultuurbodem. De droogmaking der Zuiderzee is op geen ander doel gericht dan op het scheppen van voorwaarden, om onze bevolking in haar levensonderhoud te steunen. En de omzetting van heidegrond in cultuurgrond ligt op dezelfde lijn. Wij behoeven maar even te herinneren aan de vier oorlogsjaren om bovendien te doen beseffen, wat het waard zou zijn, als ons land onafhankelijk kon zijn van buitenlandse meststoffen.

Al deze overwegingen samen verklaren de oplossing, welke Den Haag heeft aanvaard, verklaren ook de uitspraak van Minister Ruys de Beerenbrouck, in 1927 gedaan: „Met bijzondere belangstelling blijf ik de pogingen volgen van hen, die van het stadsvuil een voor de vruchtbaarheid van den vaderlandschen bodem nuttige bestemming trachten te geven. Moge hun streven meer en meer waardeering vinden!”

En nu zullen we het lot van een weggesmeten conservenblikje om zoo te zeggen op den voet gaan volgen. We hebben het (in het vorige artikel) al van huis gehaald en in den vuilnisauto geworpen en deze brengt het naar de laadinrichting, waarheen zijn collega's het uit alle richtingen aanvoeren en langs drie ingangen: de Gaslaan, de Newtonstraat en den Loosduinschen weg, ter plaatse brengen. Langs breede wegen komen zij alle uit op het plein, vanwaar de oprit naar de stortplaats begint. Onderweg echter houden zij eerst halt om zich te ontdoen van het z. g. grofvuil: kisten, manden, oude meubelen, matrassen, emmers, kortom al dat goedje, dat ge bovenop den vuilnisauto ziet liggen, of bij de nieuwere in een kast onder den dompenden vuilnisbak wordt geworpen.

Dit hors d'oeuvre wordt gesplitst in twee groepen. Het niet brandbare wordt in openingen gesmeten, waarvan het langs glijvlakken in een bunker terecht komt, van waaruit het in auto's gestort wordt, die het wegvoeren naar... ja, naar den meestbiedende, zullen we maar zeggen.

Het brandbare gedeelte wordt in twee bunkers geworpen, waaronder de vuurpoel zijn buit wacht. Door het electrisch wegschuiven van den bodem stort de massa omlaag en vindt daar in een vuurtje van 800 tot 850 ° een snellen ondergang. Den ganschen dag door worden deze ovens gevoed met gemiddeld 400 M³ per dag.

De inrichting van deze ovens is van dien aard, dat door het kettingrooster de brandende massa voortdurend in beweging wordt gehouden en de resten regelmatig worden afgevoerd. Gelet op de ervaring van den overbuurman, het G. E. B., met de vliegensch-misère, heeft men deze ovens aanstonds voorzien van: a. een expansieruimte, waar de rookgassen tot rust komen en de vliegenschdeeltjes neerslaan; b. een verbrandingstoog ter bevordering van de naverbranding; c. een sproei-inrichting in het gemeenschappelijk rookkanaal tusschen de twee ovens; en d. in den 65 Meter hoogen schoorsteen een cycloon. De aanblik van den vonkenstoet, door dezen cycloon opgejaagd, is een zeldzaam mooi vuurwerk — helaas alleen te bezichtigen door de ingewijden.

Intusschen hebben de auto's, na hun grofvuil te hebben afgeworpen, den tocht naar het platform voortgezet, waaronder de vuilnistrein als een trage zwarte rups voortschuift, om de lading voor Drente op te vangen. Over deze kern van den vuilafvoer volgende maal meer.

NEDERLANDSCHE TAAL EN WOORDVERKLARINGEN

„Nederlandsch” in Grindelwald.

IN EEN DUITSCH BOEKJE, DAT GRINDELWALD aanbeveelt, vond ik de volgende „Nederlandsche” vertalingen:

„Huizen uit hout, neergezonken in den dalbodem” — (water-vallen) „storten vanaf harde rotsblokken” — „gierig rekken de gletschers hun tong uit naar berken en dennen” — „de veelstemmige tact der vlijtige weideklokken” — enz.!

Waarom laat men zulke uit het Duitsch vertaalde boekjes toch niet even door een Nederlander nazien? Zulk „Hollandsch” doet me altijd weer denken aan een uit 't Fransch vertaalde aanbeveling van Fransche wijnen, die eindigde met den wensch:

„Wij flikflooiën ons met de hoop, door uwe bestelling vereerd te worden.”

„Vleien” leek den vurigen Fransoos zeker een te zacht woord. „Flikflooiën” — zóó'n woord zou 't m stellig doen.

Als ik dien slotzin niet zelf gelezen had, zou ik niet anders kunnen gelooven, dan dat ze kunstiglijk verzonnen was!

H. S. S. K.

JAPANSCH LEVENSWIJSHEID

Om „honderd jaar oud te worden,” beveelt het Japansche tijdschrift „Iiji Schumpo” het opvolgen van de volgende tien leefregels aan:

1. Vertoef zooveel mogelijk in de open lucht.
2. Eet niet meer dan éénmaal per dag vleesch.
3. Neem elken dag een warm bad.
4. Draag wollen onderkleeding.
5. Slaap minstens zes uur, nooit meer dan acht uur, in een donker gemaakte kamer met open ramen.
6. Neem alle zeven dagen een rustdag.
7. Vermijd alle ergernis en werk niet te veel met het hoofd.
8. Weduwen en weduwnaars moeten hertrouwen.
9. Werk matig.
10. Spreek niet te veel.

DR J. V.

GEDULD

Amen!" Er worden hymnen samengesteld, zooals men missen, gebeden en leerredenen houdt of handoplegingen toedeelt, die niet ontbeerd kunnen worden in de kerk, of: alle kerkelijke handelingen zouden moeten worden gestaakt. Gelijk niemand der geloovigen de gebeden verwerpt, mag ook niemand in Gallië of in Spanje langer de lofzangen verwerpen, opgesteld ter eere Gods. Die het doen, moeten in den ban gedaan worden." —

Hilarius van Poitiers heeft recht op den dank der nakomelingschap. Hij heeft zijn gaven gesteld in dienst van Zijn Meester. Hij spreekt nog, nadat hij is gestorven. Hij roept ons, die nog in de strijdende kerk zijn, uit de wolk der getuigen toe: „Strijdt voor het geloof, dat den heiligen overgeleverd is," en ook dit: „Leert en vermaant elkander met psalmen, en lofzangen en geestelijke liederen en zingt den Heere liefelijk in uw hart."

Ds H. L. B.

NEDERLANDSCHE TAAL EN WOORDVERKLARINGEN

Heiden = een Heidebewoner

IN EEN ZIJNER FIJNSTE SCHETSEN VAN „Regenboog" — de mooie titel, dien zijn vriend A. L. van Hulzen vond voor K. ter Beeke's schetsen-bundel, na zijn dood door J. N. Voorhoeve te 's-Gravenhage uitgegeven — zegt de schrijver iets merkwaardigs over het woord „heiden."

Het staat in zijn eerste schets Schemerlicht, een meditatie eigenlijk over de plaat, die er bijgevoegd is: een man, die met opgeheven hand wierook offert voor een heél hoogen muur.

Laat ter Beeke's bekwame pen even die plaat voor u schetsen — etsen eigenlijk:

„In het schemerend licht ziet gij de gestalte van den man. In een blank gewaad is hij gekleed. Onder het witte gewaad ziet gij een kleed, versierd, maar eenvoudig, met streng geometrischen vorm.

En in de eene hand houdt hij omhoog de wierookschaal. En de slanke wolk van fijnen geur vaart omhoog. Weifelend, sidderend stijgt zij, naar de hoogte, waar de schemering flauwer, de duisternis dichter nog is.

Zoo schrijdt hij voort, langzaam, eerbiedig, recht op.

En zijn zoekende oogen staren door het schemerend licht. Zijn lippen murmelen een enkel woord.

Is het een lofzang?

Is het een bede?

En om hem heen is de groote stilte.

En beeft het schemerend licht.

En stille, zeer stille rijst de ranke wierookwolk omhoog, hooger, steeds hooger, tot ze zich verbreedt, en, ijler wordend, verdwijnt.

Maar de gansche omtrek is vervuld van den fijnen geur.

En over den hoogen rand van den muur buigt zich de ranke tak met de frisch groene bladeren en de sneeuwblanke bloemen. De tak, die zijn wortels heeft ter andere zijde van den muur, in het onbekende. Daar put hij kracht. Hier buigt hij zich neer, diep, zeer diep langs den hoogen wand, zeer diep, als zocht hij den man, die daar met onhoorbare schreden voortgaat, als zocht hij zijn handen te streelen, zijn dienende handen, als zocht hij zijn mond te kussen, den mond, die een lofzang stamelt, een gebed murmelt, of verslagen zwijgt...

Wie is de man?

Laat mij zeggen, wien ik in hem zie.

Den heiden."

En dan later: „Gij weet, dat het woord „heiden" gevormd is van het woord „heide."

Een heiden is naar de letterlijke beteekenis van het woord een „heidebewoner."

„Gij weet..." Neen, ik wist dat niet. Vond het vreemd. Wat had een heiden met de heide te maken? Zocht het óp in Francks Etymologisch Woordenboek. En vond Ter Beeke's opmerking bevestigd. Maar tevens zóó verklarend, dat het niet meer vreemd maar natuurlijk was.

Want heide beteekende in 't oud-Hoogduitsch: ongecultiveerd, onontgonnen land. Vandaar 't woord heidekruid. Wat niet uitsluitend beteekent kruid, dat op de hei groeit, maar onkruid, dat op woesten grond wast. Die beteekenis van „heide" blijkt ook uit de uitdrukkingen: „midden op de hei zitten" en „een hutje op de hei."

Het Engelsche heath beteekent óók: woest land.

Van heide in dien zin is het woord heiden afkomstig. Het beteekent dus: een bewoner van onbebouwd land, een barbaar.

Zou hiermee samenhangen, dat Zigeuners oudtijds heidens genoemd werden?

H. S. S. K.

ONZE MOOIE HEIDE

NEDERLANDSCHE TAAL EN WOORDVERKLARINGEN

Uit onzen rijken Taalschat,

WE WETEN NIET HALF HOE RIJK DIE IS.

We doen zoo dikwijls of we arm zijn en van de be-
deeling moeten leven.

Dan zeggen we: feliciteeren en condoleeren, terwijl
we even goed zeggen kunnen — en daarom moeten: ge-
lukwenschen en deelneming betuigen. Voor „ver-
loving” zeggen we engagement — voor voorzitter:
president. Enz. Enz.

Maar behalve tal van vreemde woorden, waarvoor we de
gelijkluidende Nederlandsche woorden heel goed kennen en
toch verwaarloozen, gebruiken we een menigte vreemde
woorden, „omdat,” meenen we, er geen Nederlandsch woord
voor bestaat.

Daarom troffen me twee „opgediepte” Nederlandsche
woorden in het „Weekblad van de Ned. Herv. Kerk.” De
vondst las ik in Neerlandia van Juli '32, 't bekende
maandblad van het Algem. Nederl. Verbond, die 't stukje
overnam.

't Moge hier volgen.

Hooggeachte Redactie,

In oude kerkeradsnotulen vond ik voor ons woord „Attes-
tatie” herhaaldelijk de benaming „Borgbrief.” Behalve dan
dat dit laatste een teekenachtig echt Nederlandsch woord
is, drukt het toch ook beter uit, wat een dergelijk geschrift
zeggen wil, dan het tegenwoordig gebruikte. Zou niet eens
overwogen kunnen worden, het wederom zijn plaats te
geven en het woord „Attestatie” te laten verdwijnen?

Voor eene „convocatie, te doen minstens vier en twintig
uur vóór den aanvang der vergadering,” vond ik, dat de
„uitnodigingen moeten geschieden bij overnachtsche wete.”
Misschien kan onze kerkelijke taal ook deze prachtuitdrukking
wederom uit den doode doen opstaan. 't Zou een goede
verrijking onzer taal zijn.

Met dank voor de gegeven plaatsruimte,

Hoogachtend,

J. N. PATTIST,

emeritus-predikant der Ned. Herv. Kerk.

's-Gravenhage, 1 Juni 1932.

Wie weet voor hoe veel vreemde woorden, die we „uit
noodzaak” gebruiken, oude echt-Nederlandsche woorden
bestaan?
H. S. S. K.

DOODE WOORDEN

ER BESTAAT BIJ MIJN WETEN, IN ONS
land geen auteurs-school, waar men de kunst des
schrijvens leert machtig worden. Of dat een leemte
is? Och neen, ik geloof van niet. Gelijk men nog
immer het koken 't best in de keuken leert, en het
tuinieren in den tuin, zoo zal ook een auteur, die waarlijk
talent bezit, door de ervaring genoeg wijs worden.
Bovendien strekt hem ten voorbeeld de gansche wereld-
literatuur.

Maar wellicht kan het toch van nut zijn, op enkele
dingen in 't bijzonder de aandacht te vestigen. Laat ik
eens iets zeggen over taalbehandeling.

In de taal is elk woord, niet het minst 't zelfstandig
naamwoord, als een fijn slotje, waarin soms maar één
sleutelte past. Dat is het bijvoeglijk naamwoord, door
hetwelk het als 't ware geopend wordt. Het komt er nu
maar op aan, dat sleutelte te vinden. Soms is het er niet
eens, d. w. z. het zelfstandig naamwoord komt in bepaalde
gevallen 't beste tot zijn recht zonder eenige bijvoeging.
Doch in ieder geval: als ik iemand met zoo'n dikken
bos sleutels zie aandraven van zeer verschillend formaat,

608

dan begrijp ik 't allang. De auteur weet zelf niet goed,
welke hij hebben moet en zal ze daarom allemaal
voor de securiteit maar eens probeeren. Als er dan ook
bij een zelfstandig naamwoord drie à vier adjectieven
staan, dan zijn er meestal twee à drie te veel bij. De
auteur heeft wel vaag beseft wat hij eigenlijk wilde.
Maar zijn taalgevoel was niet genoeg ontwikkeld
om hem tot de eenig juiste keuze te leiden; daarom
betracht hij het systeem van aanvulling: de drie of vier
tezamen benaderen ongeveer zijn bedoeling wel.

Ik moet hier de opmerking maken, dat zeer vele
bijvoegelijke naamwoorden ons niets meer zeggen. Het
zijn vooral de eertijds krachtige, zooals vreeselijk,
ontzettend, afschuwelijk, enz. Men kan ze net zoo goed
weglaten. Trouwens, men hoeft niet zoo overduidelijk
te wezen; zeg wat gij moet zeggen, duid aan wat gij
kunt. Als ik b.v. een lupuspatiënt teeken, dien ik mij
vooral van alles wat aandikt, te onthouden, en geen
adjectieven te gebruiken als: verwoest, weggevreten,
afschuwelijk verminkt, e. d. Het gelaat van den armen
lijder is ook zonder die literaire „schminkstrepen” al
erg genoeg; bovendien kan ieder 't zich voorstellen.
Dat een kindje lief is, gelooft de lezer zonder meer;
al die epitheta van mollig, donzig, poezelig, kunnen er
af; leert het pas loopen, dan is het nog niet zoo vast
op zijn pootjes, net als een jong katje, dat pas uit de
mand van zijn moederpoes komt scharrelen. Ik kan
dus bij 't woord „stapjes” gerust de bijvoeging „wankel,”
of „onzeker” weglaten.

Ik zou zoo kunnen doorgaan. Al de woorden, die
den lezer niet meer treffen, die hij niet eens meer ziet,
omdat ze eigenlijk maar een aangroeijsel zijn, zijn doode
woorden. Ik zal iemand niet veroordeelen, omdat hij
twee woorden voor één gebruikt. Maar dan moet het
ook zóó staan, dat hij werkelijk, eerlijk overtuigd was
geen van beide te kunnen missen.

— Iets anders weer op 't punt van taalbehandeling
is de bouw van den zin. De hoofdzin moet staan op
de voornaamste plaats, zoo duidelijk mogelijk zijn,
en werkelijk de periode beheerschen. Men moet al
die bij-, tusschen-, voor- en achterzinnnetjes van hem
afpellen; dan vallen er meteen ook al de diertjes en
wietjes, datjes en watjes af. Vooral dames zijn daarin
sterk. Soms krijgt men een relaas van wat de heldin
op een bepaald tijdstip overpeinsde. Zoo'n zin is een
recht weekdier, maar de laatste woorden brengen de
lang gewenschte stevigheid aan; meestal zijn 't er
maar twee: „... vond Miep,” „... vond Rita, Nora,
Nel, Lou, Anneke, Betty...,” of hoe die jonge
juffrouwen heeten mogen, die tegenwoordig in onze
boeken geregeld onderricht aan „de Kweek” genieten. —

Eerbied voor het materiaal! Spaarzaamheid; ik
zou het woord *piëteit* willen noemen. Men moet in
de taal niet zoo slobberen als een eend in het kroos.
Als het maar geld kostte, dan zou de schrijver wel
anders leeren. Maar nu de grondstof gratis wordt
verstrek, staat het zeker iedereen maar vrij, zooveel
„woorden vuil te maken” als hij wil...

Nu... vrij... Het staat hem niet vrij voor zijn
literair geweten, als het tenminste naar behooren klopt.

— Soms klonderen die doode woorden open, en
vormen heele klodders. Iemand ontvangt een brief, die
voor hem van gewicht kan zijn: „Met bevende hand
scheurt hij 't couvert open.” Nu kan iemand met
normale zelfbeheersching in zoo'n geval ook nog wel
van een vouwbeen gebruik maken. Dat zijn handen
wat beverig zijn, neem ik aan. Maar waartoe de ver-
melding, dat hij met die beefhanden 't couvert open-

scheurde? Ieder begrijpt tóch, dat men door 't couvert heen een brief niet lezen kan.

Iemand komt, ook al onder den indruk van een emotie of anders op een warmen dag, een kamer binnen. Nadat „hij heeft plaats genomen op den hem aangeboden stoel” (de burgerlijke beleefdheid reeds eischt, dat men een bezoeker uitnodigt tot zitten), „wischt hij zich met zijn zakdoek het zweet van 't voorhoofd.”

„Maar dat is toch ook in de werkelijkheid zoo,” zal men opmerken.

Zeker is dat zoo. Maar omdat ieder, die in de honds-dagen een geëmotioneerden, of ook wel alleen maar erg warmen bezoeker ontvangt, dit effect honderdmaal waarneemt, is het geen effect meer. Het zijn nu een klit doode woorden geworden, die zich als klissen vastzetten. In andere gevallen doen we 't niet: we schrijven bijvoorbeeld niet, dat iemand bij 't bestijgen van een trap zijn voeten één voor één oplicht. — Wat wil men nu anders doen als men heet en bezweet bij de menschen aankomt? Natuurlijk veegt men zijn gezicht dan wat af; 't staat anders voor de anderen zoo onsmakelijk. En natuurlijk doet men dat met het daartoe aangewezen object. Toch niet met een punt van het tafellaken of met een slip van zijn hemd?

Verder is die heele aangezichtsafwissching van geen belang. Niemand wordt er beter of slechter van. 't Zou hoogstens beteekenis kunnen hebben als b.v. schoon-mama door het aanbod van een beetje Eau de Cologne blijk van verteederling gaf in haar overigens barsche gezindheid.

Een ander voorbeeld. Een jong paartje is samen

jokkende. Het meisje doet een zet: daarbij haar geliefde „schalks aanzieude.”

Dat zal wel. Allicht zet ze er geen begrafenis-gezicht bij.

Vele nieuwerwetsche cliché's zijn de oude komen vervangen. Maar ze zijn vooral niet minder vervelend. Een beeld raakt versleten door 't veelvuldig gebruik; het heeft geen stempel meer. Bij onze munt kan het evengoed in omloop blijven. Maar bij de taalbehandeling niet. „Een kreet (substituair: 'n blik) als van een gewond (substituair: gemarteld) dier.” — „Twee grijze, (blauwe of bruine) oogen.” Men mag, tenzij met nadruk het tegendeel is vastgesteld, toch aannemen, dat de heldin een welgeschapen meisje is, dus noch één-, noch drie-oogig.

Doch de cliché's heb ik hier niet zoo zeer op 't oog. Maar de naverwante, doode woorden.

Hoe moet men deze nu op den duur uit zijn werk leeren verwijderen? Door schrappen, nòg eens, en wéér eens, *schrappen*. Of, beter nog, door zich te bezinnen eer men schrijft. 't Is heusch zoo mooi niet, zoo'n lijkstatie van doode taallichaampjes achter zich aan te slepen.

Als ieder woord rijp overwogen is, dan zal het proza er vrij wat aantrekkelijker uitzien. Juist die rondrijvende lijkjes geven er zoo'n vaalheid aan.

Er moet meer critisch gelezen worden. De recensie moet terdege acht geven, en dit euvel met name noemen. Het ontbreekt onzen Christelijken schrijvers helaas nog maar al te zeer aan gevoel voor den schoonen vorm.

HENDRIKA KUYPER-VAN OORDT

Foto Mr W. J. H. Stam

REEËN-BABY IN DEN REGEN